

Ἡ Γερμανικὴ Ψυχολογικὴ Ἑταιρεία κατὰ τὴν ἐν Bayreuth σύνοδον αὐτῆς, ὅπου ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ ἐπικειμένου ἑορτασμοῦ τῆς τεσσαρακοστῆς ἐπετηρίδος τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ Ἑλληνοῦ ἐπιστήμονος, ὡς ἐξῆς ἐχαιρέτισεν αὐτὸν τηλεγραφικῶς «Τὸν πρόμαχον ἐθνικῆς διανοήσεως ἐν Ἑλλάδι, τὸν ἰδρυτὴν αὐτοτελοῦς ἐθνικῆς ἑλληνικῆς ψυχολογίας καὶ φιλοσοφίας, ὅστις ὑπῆρξεν ἀείποτε στενῶς συνδεδεμένος πρὸς τὸν πνευματικὸν βίον τῆς Γερμανίας, χαιρετίζει μετὰ μεγάλης τιμῆς ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς δεκάτης ἑκτῆς συνόδου αὐτῆς ἐν Bayreuth

Ἡ Γερμανικὴ Ψυχολογικὴ Ἑταιρεία

Ὁ Πρόεδρος

E. JAENSGH » (1)

Καὶ αἱ μεγάλαι δὲ τῆς Ὁρθοδοξίας Ἐκκλησίαι καὶ αἱ Ἀκαδημαίαι, ἐν ἄλλαις ἢ Γαλλικῇ, ἢ Ἰταλικῇ, ἢ Οὐγγρικῇ, ἢ Ρωμουνικῇ, ἢ Σερβικῇ, καὶ τὰ Πανεπιστήμια, τοῦ Βερολίνου, τῆς Λιψίας, τοῦ Μιλάνου, τῆς Σόφιας, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐτίμησαν αὐτὸν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ. Ἡ ἐν Βουδαπέστη περικλεῆς Οὐγγρικὴ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἰδιαιτέραν ἀπονέμουσα τιμὴν εἰς τὸν Βορέαν καὶ εἰς τοὺς ξένους αὐτῆς ἑταίρους κατέλεξεν αὐτὸν καὶ θερμότερα ἐχαιρέτισεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς τεσσαρακονταετοῦς ἐπιστημονικῆς δράσεως «ὡς τὸν ὑπέροχον Ἑλληνα σοφόν, ὃν ἐξαιρετικῶς τιμᾷ ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος τῆς Οὐγγαρίας» (2).

Τὸ δὲ Πανεπιστήμιον τοῦ Μιλάνου διὰ τοῦ πρυτάνεως αὐτοῦ Alberto Perero ὡς ἐξῆς ἀνέδειξε τὸ ἔργον τοῦ Βορέα. «Τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μιλάνου χαῖρον μετέχει τῶν τιμῶν, ἅς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν ἀπονέμει εἰς τὸν ἐπιφανῆ Καθηγητὴν Θεόφιλον Βορέαν. Μεγάλαι ὑπῆρξαν αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ Βορέα πρὸς τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, εἰς ὃν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος εἰσήγαγε τὰς νέας φιλοσοφικὰς ἰδέας, ὡσαύτως δὲ ἡ ροπή, ἣν τὸ πολύτιμον αὐτοῦ ἔργον ἤσκησεν ἐπὶ τὴν γενικὴν πρόοδον τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν, τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας σκέψεως, τὰ θεμελιώδη φιλοσοφικὰ προβλήματα, τὴν πειραματικὴν ψυχολογίαν.

Ἡ πολυμέρεια τῆς διδασκαλίας, ἡ ἀσφάλεια τῆς μεθόδου, ἡ καθολικότης τῶν πορισμάτων καθιστῶσι τὰ συγγράμματα τοῦ Καθηγητοῦ Βορέα πολύτιμα διὰ πάντας ἐκείνους, οἵτινες, ὡς διδάσκει ὁ τιμώμενος σοφός, ἐκλαμβάνουσι τὴν φιλοσοφίαν ὡς λογικὴν σύνθεσιν τῆς γνώσεως, εἰς ἣν συντελοῦσι πᾶσαι αἱ ἐπὶ μέρους ἐπιστιῆμαι.

Διὰ τοῦτο τὸ Πανεπιστήμιον ἡμῶν μετὰ τῆς ἐκφράσεως τῆς βαθυστάτης

(1) Τεσσαρακονταετηρίς 2, σελ. 816.

(2) Αὐτόθι, 2, σελ. 812.

του τιμῆς διαβιβάζει εἰς τὸν Καθηγητὴν Θεόφιλον Βορέαν τὴν εὐχὴν, ὅπως ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι γόνιμος ὑπάρξῃ ἢ ἐπιστημονικὴ αὐτοῦ δρασίς» (¹).

Καὶ οὐ μόνον τὰ σοφὰ ταῦτα ἰδρύματα οὕτως ἐτίμησαν τὸν Βορέαν, ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι τῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ συναδέλφων καὶ μαθητῶν, οἵτινες καὶ ἐπιστολὰς ἐνθουσιώδεις ἀπέστειλαν καὶ συμβολὰς ἐπιστημονικὰς περιληφθείσας ἐν τῷ πανηγυρικῷ τούτῳ τόμῳ, καὶ ἄλλως δὲ ἀνέδειξαν αὐτὸν καὶ βιβλία ἀφιέρωσαν (²) καὶ ἐπανηγύρισαν αὐτὸν κατὰ πάντα τρόπον.

Ὡς φιλόσοφον καὶ ψυχολόγον καὶ ἐθνικὸν διδάσκαλον ἐπανηγύρισε τὸν Βορέαν ὁ Jaensch, ὁ πρόεδρος τῆς Γερμανικῆς Ψυχολογικῆς Ἐταιρείας, ἐν ἰδίᾳ μελέτῃ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ ἀξιολογωτάτῳ Γερμανικῷ περιοδικῷ *Zeitschrift f. Psychologie* (³).

Ἀναγράφομεν δ' ἐνταῦθα καὶ τὸν χαιρετισμὸν, ὃν ὁ Jaensch προσέταξε τῆς ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ δημοσιευομένης πραγματείας αὐτοῦ «Hellas und wir». «Ἡ Γερμανικὴ Ψυχολογικὴ Ἐταιρεία δι' ἐμοῦ τοῦ προέδρου αὐτῆς, διαβιβάζει εἰς τὸν Θεόφιλον Βορέαν, καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, θερμότατα συγχαρητήρια καὶ χαιρετισμοὺς ἐγκαρδίους, ἐτι δὲ ἀφοσίωσιν καὶ εὐλαβεῖς εὐχαριστίας. Διότι μετὰ χαρᾶς καὶ ὑπερηφάνειας ἀναλογιζόμεθα ὅτι ὁ ἄλλοτε συνεργάτης τοῦ μεγάλου ἡμῶν διδασκάλου Γουλιέλμου Wundt καὶ ἤδη ἐπίτιμος Συγκλητικὸς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειπζιγῆς, ὅστις ἐπέδειξεν αἰετοῦ πλῆθος καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν ἡμετέραν χώραν, ἐπὶ τῶν ἀνωτάτων ἐν Ἑλλάδι ἐπάλξεων διεξάγει ἀγῶνα πολιτισμοῦ πρὸς ἀντιπάλους ἰδέας, ὅμοιον πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος. «Ψυχὴ οἰκητήριον δαίμονος», ἡ ρῆσις αὕτη τοῦ Ἑλληνος φιλοσόφου Δημοκρίτου ἴσταται ὡς τηλαυγὲς πρόσωπον ἐπὶ τοῦ δημιουργικοῦ καὶ ἐθνικοῦ καὶ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τοῦ Θεοφίλου Βορέα, τοῦ φιλοσόφου καὶ ψυχολόγου τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος» (⁴).

(¹) Αὐτόθι, 2, σελ. 314.

(²) Βιβλία ἀφιέρωσαν εἰς τὸν Βορέαν οἱ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Θεσσαλονίκης καθηγηταὶ Γ. Σακελλάριου (Ψυχολογία τοῦ Ἐρήβου, 1939) καὶ Β. Φάβης (Μετάθεσις καὶ ἀντιμετάθεσις φθόγγων ἐν τῇ νεωτέρῳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ μετ' ἀναφορᾶς πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ἐν Λεξικογραφικῷ δελτίῳ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1939) καὶ ἡ δεσποινὶς Μαρία Κισσάβου, ἐπιμελητὴς τοῦ Ψυχολογικοῦ Ἐργαστηρίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (Ἡ ἠθικὴ συνείδησις, 1939), ἐδήλωσαν δὲ ὅτι θὰ ἀφιερῶσιν ὁ Erich Jaensch (Τεσσαρακονταετηρίς, 2, σελ. 324) καὶ ὁ Friedrich Sander (Τεσσαρακονταετηρίς, 2, σελ. 326).

(³) 147, 1939, σελ. 145 κ. ἐξ.

(⁴) Τεσσαρακονταετηρίς, 2, σελ. 1.

Ὡσαύτως τὰ τοῦ Wirth, καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λιψίας· «Διὰ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἄλλοτε ὁ Ἀριστοτέλης ἐθεμελίωσε τὴν φιλοσοφικὴν ἐπιστήμην, ἀποτελεῖ καὶ σήμερον ἔτι τίτλον ἑξαιρέτου τιμῆς τὸ ὅτι τὸ Πανεπιστήμιον αὐτῆς κέκτηται ἐν τῇ χορείᾳ τῶν καθηγητῶν ἓνα ἐρευνητὴν καὶ διδάσκαλον ἄξιον διαδόχου τοῦ ἥρωος ἐκείνου τῆς διανοήσεως, τὸν Θεόφιλον Βορέαν, πάντων τῶν μερῶν τῆς φιλοσοφικῆς ἐπιστήμης ταμεῖον καὶ ἰδίᾳ τῆς πειραματικῆς ψυχολογίας, ὅσους καὶ πολὺν πέραν τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀξιοῦται τιμῆς. Ἡ πολυμέρεια αὐτῆς τῶν γνώσεων τοῦ ἀνδρός, ἣτις ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ περιλάβῃ κατὰ θαυμαστὸν τρόπον εἰς τὸ περισπούδαστον αὐτοῦ ἔργον τῆς ψυχολογίας τὸ σύνολον τῶν θεμελιωδῶν γεγονότων τοῦ ψυχικοῦ βίου, εἶναι σπουδαιότερον φαινόμενον κατὰ τὴν νῦν περίοδον, καθ' ἣν ἐπικρατεῖ ἡ τάσις πρὸς συναγωγὴν ἐπὶ μέρους παρατηρήσεων καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην τὴν ἐρευνῶσαν τὴν ψυχὴν. (1) Θεόφιλος Βορέας εἶναι ἰδιαίτερος προσφιλὴς εἰς τοὺς Γερμανοὺς ψυχολόγους καὶ κατ' ἑξοχὴν εἰς τοὺς τῆς Λιψίας, διότι ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ συνεργάτης τοῦ Γουλιέλμου Wundt, τοῦ ὁποίου τὸ ἀληθῶς Ἀριστοτέλειον ὑπόδειγμα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ εἰς ὅλον τὸ ἐπιστημονικόν του ἔργον καὶ εἰς τὴν εἰρημνικὴν οὐστηματικὴν ἐκθεσιν ἀπάσης τῆς ψυχολογίας» (1).

Ἐτι δὲ τὰ τοῦ Ἀγγλοῦ Bartlett, καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας, ὅστις ἑξαιρεῖ τὴν τιμὴν, ἣς ἀνέκαθεν τυγχάνει ὁ Βορέας ἐν Ἀγγλίᾳ διὰ τὰς ἀξιολόγους καὶ ἑξόχους συμβολὰς αὐτοῦ, ὅσας παρέσχεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ψυχολογίαν, καὶ πρὸς τούτοις διὰ τὸν εἰλικρινῆ ἐνθουσιασμόν, ὃν ἐπιδεικνύει πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καθόλου (2).

2. Ο ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

Ἄλλ' ὁ Βορέας δὲν εἶναι μόνον ὁ σοφὸς ἐπιστήμων, ὁ ψυχολόγος, ὁ φιλόσοφος, ὁ φιλόλογος, ὃν τιμᾷ ἡ διεθνὴς Ἐπιστήμη. Εἶναι καὶ ὁ ὑπέροχος ἀκαδημαϊκὸς διδάσκαλος καὶ ὁ μυσταγωγὸς τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν, ὅπως καὶ τῶν ἀξιῶν τῶν ἀνθρωπίνων.

Ἡ εὐρυμᾶθεια αὐτοῦ εἶναι εἰς πάντας γνώριμος καὶ ἡ ἀπέραντος μνήμη. Διδάσκει ἀπὸ περιουσίας. Θαυμαστὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ δξύνοια αὐτοῦ καὶ ἡ σαφήνεια, ὡσαύτως δὲ ὁ πλοῦτος τῆς γλώσσης, τῆς ἀκραιφνοῦς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἣν καὶ γράφει μετ' ἀκριβείας καὶ χάριτος ἀνυπερβλήτου.

(1) Ἀυτόθι, 2, σελ. 19.

(2) Ἀυτόθι, 1, σελ. 137.

Γνωστοὶ δὲ εἶναι καὶ οἱ ὑπὲρ τῆς γλώσσης ταύτης ἀγῶνες, οὓς διεξήγαγεν ὁ Βορέας, ἐπαινῶν τὸν Κοραῖν καὶ τοὺς ἄλλους μεγάλους διδασκάλους τοῦ Γένους. Περιθρύλητα εἶναι ὅσα εἶπεν ἐν τῇ κρίσει ἐκείνῃ τοῦ Σεβαστοπουλείου ἀγῶνος, ἥτις τόσους τότε προεκάλεσεν ἐπαίνους, ἐξήγειρε δὲ τὰς ἀντιρρήσεις ἐκείνων, οἵτινες ἀναισθητῶς διαφθείρουσι τὴν μεγίστην ταύτην δημιουργίαν τῆς ἑλληνικῆς μεγαλονοίας (1923). Παραπλήσια δὲ εἶχεν εἶπει ὁ Βορέας τῷ 1914, ὅτε ἐγένετο λόγος περὶ ἰδρύσεως ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας⁽¹⁾, ἐπανέλαβε δὲ πάλιν τῷ 1936, ἐν τῷ προεδρικῷ λόγῳ, ὅπου ὑπέδειξε τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην τῆς συντάξεως Γραμματικῆς καὶ Συντακτικοῦ καὶ Λεξικοῦ τῆς ἐπισήμου ἑλληνικῆς γλώσσης⁽²⁾.

Καὶ τοῦτο δὲ εἶναι γνώριμον, ὅτι ὁ Βορέας εἰς τοὺς κανόνας τῆς γλώσσης ταύτης στοιχῶν πολλοὺς μὲν τῶν ἀνελληνίστων ὄρων, οὓς εἰσήγαγον οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, ἐπηνώρθωσε, πλείστους δὲ νέους ὄρους ἐπλασε καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν καὶ μάλιστα τῆς φιλοσοφίας.

Διὰ τῆς θεσπεσίας ταύτης γλώσσης κατακηλεῖ ὁ Βορέας τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκροατῶν, διὰ δὲ τῆς ρητορικῆς δυνάμεως καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις χαρακτηρίζει αὐτόν, μετεωρίζει τὰς ψυχὰς καὶ μεταβάλλει τὰ μαθήματα αὐτοῦ εἰς ἀληθῆ μυσταγωγίαν.

Καὶ οὐ μόνον διὰ τούτων τῶν ἀρετῶν ἠλεκτρίζει ὁ Βορέας τὸ παμπληθὲς αὐτοῦ ἀκροατήριον, ὅπερ κατακλύζει τὴν αἴθουσαν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἐν ἣ διδάσκει, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀκραιφνοῦς ἑλληνικῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἥς ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ ἐξαίρει τὸ μεγαλεῖον, πρὸς δὲ τούτοις διὰ τῆς πίστεως εἰς τὰ ἠθικὰ ἰδεώδη, ἥτις ἐμπνέει αὐτόν καὶ ἀποδεικνύει μέγαν ἱεροφάντην τῆς Ἀρετῆς.

Τὰς δὲ ἀφορμὰς εἰς τὴν ἠθικὴν ταύτην καὶ τὴν ἐθνικὴν κατήχησιν λαμβάνει ὁ Βορέας ἐκάστοτε ἀπὸ τῶν ἐπιστημῶν, ὧν εἶναι τεταγμένος ἀκαδημαϊκὸς τελεστής καὶ ὑποφύτης, μάλιστα δὲ ἀπὸ τῆς Ἰθικῆς, τῆς ἐπιστήμης, ἥτις, ὡς ἐλέχθη, ἔργον ἔχει νὰ ἐξετάζη τὴν ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν καὶ παρέχη ἀρχὰς καὶ κανόνας, καθ' οὓς τὰ ἄτομα καὶ τὰ ἔθνη ὀφείλουσι νὰ διάγωσιν, εἰὰν θέλωσι νὰ εὐημερῶσι καὶ διαπρέπωσιν ἐν τῇ παλαιστρᾷ τοῦ βίου. Ἀλλὰ δὲν ἀναμένει ὁ Βορέας τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἰθικῆς, ἵνα ἀντλή ἕξ αὐτῆς καὶ προχέη τὰ ἠθικὰ διδάγματα, ἀλλὰ δράττεται πάσης προσπιπτούσης εὐκαιρίας,

(1) Ἐν ταῖς «Ἀθήναις» τῇ ἐφημερίδι.—Ἀνάλεκτα, 2, 1939, σελ. 18 κ. ἐξ.

(2) Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, 11, 1936, σελ. 5 κ. ἐξ.—Ἀνάλεκτα, 2, 1939, σελ. 23 κ. ἐξ.

ἵνα ἀποδοκιμάζων τὰ σαθρὰ κηρύγματα ἀνάγη τὰς ψυχὰς εἰς τὴν λατρείαν τῶν ὑψηλῶν ἰδανικῶν καὶ τῶν μεγάλων ἀξιῶν τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.

Μαρτυροῦσιν οἱ ἄπειροι μαθηταί, οὓς ὁ Βορέας ἐμόρφωσε καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς τὰ πέρατα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, οἱ διδάσκαλοι τῆς στοιχειώδους παιδείας, οἵτινες μετὰ βαθυτάτης συγκινήσεως ἀναμιμνήσκονται αὐτοῦ, οἱ λειτουργοὶ τῆς μέσης Ἑκπαιδεύσεως, ὅσοι μεταλαμπαδεύουσι τῆς Ἀληθείας τὸ φῶς εἰς τοὺς πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἰδρυμένους βωμοὺς τῶν Πιερίδων, οἱ πανταχοῦ τοῦ κόσμου εἰς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀρετὴν ὀδηγοῦντες τὸν ἐν τῇ Διασπορᾷ Ἑλληνισμόν, οἱ τῶν ἄλλων Σχολῶν φοιτητα ὅσους γοητεύουσι τὰ διδάγματα τοῦ μεγάλου διδασκάλου. Τούτων πάντων ἡ ἐκτίμησις καὶ ἡ λατρεία ὄχι μόνον τὸ ὑπέροχον ἐπιστημονικὸν ὕψος αὐτοῦ ἔχει ἀρετηρίαν, ἀλλὰ καὶ τὰς παντοίας κοινωνικὰς ἀρετὰς, ἐν τοῖς πρώτοις τὴν εὐπροσηγορίαν καὶ τὴν προθυμίαν καὶ τὴν ἀγάπην, ἧς εἶναι ἡ ἀνεξάντλητος πηγή.

Ἄλλὰ καὶ ὅλη μαρτυρεῖ ἡ Ἑλλάς, ἥτις μετ' ἐνθουσιασμοῦ παρακολουθεῖ τὰ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, τὰ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ τὰ ἄλλα κηρύγματα τοῦ Βορέα. Ἰόσους πράγματι δὲν συνεκίνησεν ὁ λόγος αὐτοῦ «Ἀνδρῶν ἐπιφανῶν μίμησις», ἐν ᾧ διὰ βαθείας ψυχολογικῆς ἀναλύσεως καὶ ἀθρόων παραδειγμάτων δεικνύει τὸν τρόπον, καθ' ὃν αἱ γενναῖαι ψυχὰὶ μεγάλων ἀνδρῶν τοὺς βίους μελετῶσαι καὶ τῆς διανοίας βλέπουσαι τὸ δαιμόνιον καὶ τῆς βουλήσεως τὸν κολοσσὸν καὶ τῆς φιλεργίας καὶ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τοῦ θάρρους καὶ τῆς τόλμης τὸ μέγεθος θαυμάζουσαι καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν πληροῦνται ἐνθουσιασμοῦ καὶ τείνουσι νὰ δμοιωθῶσι πρὸς τοὺς ἥρωας τούτους, οἵτινες ἀθάνατα γεννῶσι τέκνα, εἴτε ἰδέαι εἶναι ταῦτα εἴτε ἔργα μεγάλα καὶ θαυμαστά;

Ἔνος δὲ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα δὲν ἐπτέρωσαν «Ἦ αἰώνια Ἑλλάς» καὶ «Ἦ Πανεπιστήμιον καὶ ἡ Ἑλλάς» καὶ «Αἱ Ἀκαδημαὶ καὶ ἡ Ἑλλάς» καὶ «Ἦ φιλοσοφία καὶ ἡ Ἑλλάς», ὅπου ὁ Βορέας τῆς Ἑλλάδος ἀναδεικνύων τὰ μεγαλουργήματα ἔδειξεν ὅτι αὕτη πρώτη κατέβαλε τὰς εὐρεῖας βάσεις πιασῶν τῶν ἐπιστημῶν, ἀνήγαγε δὲ τὴν τέχνην εἰς ἀνέφικτον τελειότητα, ἐδημιούργησε δὲ τὴν πλουσιωτάτην καὶ ἀρίστην τῶν γλωσσῶν καὶ τὴν ἀρτιωτάτην λογοτεχνίαν, αἵτινες εἶναι τὰ αἰώνια τῆς ἀνθρωπότητος πρότυπα, ἵδρυσεν δὲ τὰς πρώτας Ἀκαδημίας μετελαμπάδευσε δὲ τὸ θεῖον φῶς τῆς ἐπιστήμης εἰς ἄλλους λαοὺς καὶ ἐγένετο ἡ εβρουτάτη κρηπίς, ἐφ' ἧς ἐστηρίχθη τὸ μεγαλεῖον οἰκοδόμημα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ;

Τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὸν ἐνθουσιασμόν, ὃν παρήγαγεν ὁ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ «Προεδρικὸς λόγος», ὅπου ὁ Βορέας ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ

“Ἔθνους εἰς τὴν συντονωτέραν θεραπείαν τῶν ἠθικῶν ιδεωδῶν; Τίνα δὲ δὲν ἐπλήρωσαν ἐθνικῆς ὑπερηφανείας, ὅσα πρὸ μικροῦ ἐπ’ εὐκαιρίᾳ τῆς Ἑκατονταετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου ἡμῶν ἔγραψεν ἐν τῷ βιβλίῳ «Unsterbliches Hellas» περὶ τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας ἀνὰ τοὺς αἰῶνας; (1)

3. Ο ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

Πρὸς τὴν ρητορικὴν διάθεσιν ἐνάμιλλος εἶναι καὶ ἡ ἄλλη λογοτεχνικὴ δύναμις τοῦ Βορέα. Ἐκφάνεται δὲ ἡ δύναμις αὕτη καὶ ἐν τοῖς ἐπιστημονικοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν, ἅτινα χαρακτηρίζει ἡ ἀρμονία καὶ ὁ ρυθμὸς καὶ ἡ ἐπανθούσα χάρις, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ. Διότι ὁ Βορέας εἶναι καὶ ποιητής. Καὶ ἔχει τὸ δῶρον τοῦτο σύμφυτον. Ὁ ὅλος οἶκος, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, ἐν ᾧ ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη, διακρίνεται διὰ τὸν σφοδρὸν ἔρωτα πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν τάξιν καὶ τὴν εὐαισθησίαν τὴν περὶ τὰ καλὰ (2).

Παῖς ἔτι ὢν ἔγραψεν ὁ Βορέας ἐν τῇ Ριζαρείῳ Σχολῇ ποιήματα κατὰ μίμησιν τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ τῶν ὕμνων καὶ τῶν ᾠδῶν τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Ἀλκαίου καὶ τῆς Σαπφοῦς, μετέφρασε δὲ τῆς Τηλεμαχείας τοῦ Φενελῶνος μέρη εἰς στίχους ἐπικοῦς καὶ τοῦ Ὀραίου καὶ ἄλλων Ῥωμαίων ποιητῶν ᾠδὰς εἰς σαπφικά καὶ ἀλκαϊκά καὶ ἄλλα μέτρα καὶ συνέτασσε ἐπιγράμματα (3). Καὶ ἦσαν τὰ ποιήματα ταῦτα τόσου λόγου ἀξία, ὥστε οὐ μόνον ἐν τῇ Σχολῇ ἐπηνέθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ.

Καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἔγραψεν ὁ Βορέας ποιήματα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ, τῇ τε αὐστηροτέρᾳ καὶ τῇ ἀπλουστερᾳ. Διότι ἔξ ἐκεῖνου τοῦ χρόνου ἀπέκρουε τὰς ἐν τῇ γλώσσῃ ὑπερβολὰς. Λέν ἀπεδέχετο τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες ἐσπούδαζον νὰ ἐκβάλλωσιν ὅλως τὴν καθαρεύουσαν γλῶσσαν ἀπὸ τῆς ποιήσεως. Ἀλλὰ καὶ τὴν κοινοτέραν καὶ γνωριμωτέραν γλῶσσαν τοῦ καθ’ ἡμέραν λόγου, ἐν ᾗ ἐγράφησαν τὰ κάλλιστα δημοτικὰ ἡμῶν ἔσματα καὶ τὰ τῶν δοκίμων ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, σφόδρα ἐπήνει. Καὶ δὲν μετέβαλεν ἔπειτα τὴν γνώμην ταύτην. Γνωστότατα εἰς πάντας εἶναι ὅσα περὶ τούτου εἶπεν ἐν τοῖς «Ρυθμοῖς Ἀθανάτων», «ἼΙ γλῶσσα ἐν τῇ ποιήσει, καὶ αὐτῇ τῇ λυρικῇ, δύναται καὶ ἡ αὐστηροτέρα νὰ εἶναι, ἡ γλῶσσα τῆς ὑπερτέρας διανοήσεως καὶ ἀκριβείας, ὅπως καὶ ἐν τῷ λόγῳ

(1) Ἐξεδόθη ἐν Βερολίνῳ, 1938.

(2) Ρυθμοὶ ἀθανάτων, 2, ἐν τῷ Προλόγῳ.

(3) Βλέπε Ἀκαδημαϊκά, ἐν Ἑβδομηκονταπενταετηρίδι Ριζαρείου Σχολῆς, 1920.—Ἀνάλεκτα, 2, 1939, σελ. 177 κ. ἑξ.

τῷ πεζῷ, καὶ ἡ ἀπλουστέρα καὶ χαλαρωτέρα, ἡ γλῶσσα τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, ἣτις περισσοτέρας ἐμφανίζει ποικιλίας καὶ ἀποχρώσεις, εἶναι δ' ἐγγυτέρα πρὸς τὴν συνήθη ἀντίληψιν καὶ αἴσθησιν. Τὴν μορφήν τῆς γλώσσης ὑπαγορεύει ἐκάστοτε ἡ ὑπόθεσις τοῦ λόγου καὶ ἡ περίστασις, μάλιστα δὲ ὁ λέγων καὶ ἐκεῖνοι, πρὸς τοὺς ὁποίους οὗτος ἀπευθύνεται. Ἡ δὲ ψυχὴ εἶναι καὶ ἐνταῦθα τὸ πᾶν. Ἐκεῖνη, εἰς εἶναι εὐαίσθητος καὶ γενναῖα, οὐ μόνον τὰς ἀξιολόγους ὑποθέσεις ἐν τῇ ποιητικῇ δημιουργίᾳ ἐκλέγει καὶ τῆς γλώσσης καθορίζει τὴν μορφήν, ἀλλὰ καὶ τῆς λέξεως εἰσάγει τὴν εὐγένειαν καὶ τοῦ ρυθμοῦ τὴν χάριν καὶ τὴν ἁρμονίαν καὶ ἀποτυπώνει τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ καὶ γεννᾷ τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὸ εὖχος τῆς συγκινήσεως· εἰς δὲ εἶναι σκαιὰ καὶ ἀδεξία, ἐν οἰαδήποτε ὑποθέσει καὶ γλωσσικῇ μορφῇ καταισχύνει μόνον τὰς Μούσας καὶ τὸν Παιρνασὸν καὶ κατασιβάζει καὶ ἐξευτελίζει καὶ διασύρει τὴν Τέχνην* (').

Ἔδωκε δὲ καὶ δείγματα ποιήσεως ἀξιόζηλα ὁ Βορέας ἐν ἀμφοτέραις ταῖς μορφαῖς τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης. Δηλοῦσιν οἱ «Ρυθμοὶ Ἀθανάτων», αἱ συλλογαὶ αὐτοῦ, αἵτινες περιλαμβάνουσι τὰ κάλλιστα τῆς παγκοσμίου Μούσης δημιουργήματα ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει, ἀπὸ τῶν Ἀνακρεοντέων καὶ τοῦ Ὀραίου μέχρι τοῦ Πιεράρχου, ἀπὸ τοῦ Goethe καὶ τοῦ Schiller μέχρι τοῦ Lohau καὶ τοῦ Heine, ἀπὸ τοῦ Moore μέχρι τοῦ Longfellow, ἀπὸ τοῦ Alfred de Musset μέχρι τοῦ Heredia. Ἐν ταῖς συλλογαῖς ταύταις «οἱ θεοὶ τῆς Ἑλλάδος» τοῦ Schiller καὶ ὅσα ἄλλα ποιήματα ἕνεκα τῆς ὑποθέσεως αὐτῶν ἐμφανίζονται ἐν τῇ αἰσθητοτέρᾳ γλώσσῃ, ἀμιλλῶνται πρὸς τὰ ποιήματα, αἵτινα περιβάλλονται τὸ κάλλος τῆς ἀπλουστέρας γλώσσης τοῦ καθ' ἡμέραν λόγου. Λιὰ τοῦτο δὲ καὶ σφόδρα ἐπήνεσαν τὰς μεταφράσεις ταύτας καὶ οἱ ἡμέτεροι καὶ οἱ ξένοι, οἵτινες ἐχαρρακτήρισαν αὐτὰς δικαίως ἀληθινὴν ποιητικὴν δημιουργίαν.

Ὁ Κ. Παλαμᾶς, ὅτε ἀνέγνωσε τὰ ἕξ πρῶτα σονέττα τοῦ Heredia, ἔγραψεν «Ὅσο εἶναι δύσκολο νὰ μεταφρασθῶν σονέττα τοῦ Ἐρεντιᾶ, ἰόσο ἰδρυχισμένα, μοῦ φαίνεται, τὰ ἔχετε μεταφράσει καὶ εἰς τὸ νόημα καὶ εἰς τὸ στίχο. Ὅταν ἀπέθανε ὁ ποιητής, θυμοῦμαι πὺς κάποιος ὁμοειδής του τὸν εἶχεν ὀνομάσει τελευταῖο ἐπικό. Διαβάζοντας τὴν «Νεκρὰ παρθένο» σιὴν μετάφρασίν σου, ἔλαβ' ἀφορμὴν νὰ σκεφθῶ πὺς τίποτα δὲν ἐμποδίζει τὴν ἐπικὴν ἀντικειμενικότητα, πὺν φαίνεται ἕξ ἀρχῆς ὅτι διαφέρει ἀπ' ὅ,τι συνειδηρίζομε νὰ ὀνομάζωμεν αἴσθημα, νὰ γεννᾷ ἐγκάρδια αἰσθηματικὴ συγκίνηση. Ἔτσι μοῦ παρα-

(') Ρυθμοὶ Ἀθανάτων, 1, ἐν τῷ Προλόγῳ.

στάθηκε ξεχωριστά ὄραία «*La jeune morte*». Καὶ λοιπὸν συγχαρητήρια καὶ γιὰ τὰ ἔξ» (23 Δεκεμβρίου 1932). Καὶ ἔπειτα πάλιν (12 Ἰανουαρίου 1933) «Δὲν τὴν ἐπερίμενε ἡ σκιὰ τοῦ *Heredia* τὴν ἀνάστασις αὐτή. Στὸ 1923 ἕνας Σέρβος (ὁ *Miodrag Ibrovac*) συνέγραψε γιὰ τὴ ζωὴ καὶ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Ἑρεντιᾶ λεπτομερέστατο βιβλίον. Δυσπῆθηκα τώρα, πὺν ἂν ἔβγαυε σὺς ἡμέρες μας, θὰ ἔδειχνε καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὸν ποιητὴν αὐτόν. Γιατὶ ὁ Ἑρεντιᾶ, δὲν εἶναι πολὺ εὐκόλος γιὰ τέτοιες μεταφράσεις, σὰν τὴ δική σας. Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ γιὰ τὰ νεώτερα. Περιστὸ νὰ σᾶς πῶ πῶς τὰ διάβασα μὲ ὁμοία συγκίνηση. μάλιστα τὴ «*Ζωὴ τῶν νεκρῶν*», τὸ «*Θάνατος τοῦ ἀετοῦ*» καὶ τὴν «*Σφίγγα*».

Ὅμοίων ἐγκωμίων ἔτυχον οἱ «*Ῥυθμοὶ Ἀθανάτων*» καὶ μετὰ τὴν ἐκδόσιν αὐτῶν.

Ὁ Γ. Πῶπ εἶπε περὶ τοῦ πρώτου τόμου «Ἐγραφα κάποτε ἀναλύων τὸ φιλοσοφικὸν ἔργον τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεοφίλου Βορέα, ὅτι καθιστᾷ ἐπαγωγὰ τὰ συγγράμματά του ἢ πνοὴ τῆς ποιήσεως ἢ δροσίζουσα τὴν ἀνχμηρότητα καὶ τοῦ μᾶλλον ἐρήμου εἰς ἰδέας πεδίου. Ἀλλ' ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς εἶναι καὶ ποιητὴς ἐν τῷ στίχῳ. Ἀπόδειξις ἡ ὄραία ἐκδοσις ἐνὸς τόμου, τὸν ὁποῖον σημειοῦ ὡς πρῶτον ὁ ποιητὴς του. Εἶναι κατὰ τὸν ἐπιτυχῆ χαρακτηρισμόν, ὃν παρέχει ὁ τίτλος, «*Ῥυθμοὶ Ἀθανάτων*» τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου. Διότι ὁ Ἕλληνας φιλόσοφος ἔσχε τὴν εὐτυχῆ ἔμπνευσιν νὰ μεταφράσῃ καὶ συγκεντρώσῃ εἰς κοινὸν τέμενος Μουσῶν, ὅσα ὄραία παρήγαγεν ἡ ἔμπνευσις μεγάλων ποιητῶν.— Ὅντω μεταφραζόμενα τὰ μικρὰ ἐρωτικὰ ποιήματα τοῦ Χάινε διατηροῦν ὅλην τὴν χάριν τοῦ πρωτοτύπου. Ἀλλὰ καὶ ἡ «*Κόρη τῶν Ἀθηναίων*» τοῦ Βύρωνος εὔρε τὸν μεταφραστὴν της, παρ' ὅλην τὴν σειρὰν τῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν ἀκριβῆ μέχρι τοῦδε ἀπόδοσιν τῶν στίχων αὐτῶν εἰς τὴν «*Ἑλληνικὴν*». («*Ἔθνος*», 5 Ἰανουαρίου 1936).

Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου τόμου «Διὰ τοῦ δευτέρου τούτου τόμου συμπληροῦνται ὁλονὲν ἡ προσπάθεια τοῦ Θεοφίλου Βορέα νὰ καταστήσῃ γινώριμον εἰς τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα ὅτι ὄραϊον παρέδωκεν ἡ λυρική ποίησις τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος καὶ ὅσα γαλλικά, ἀγγλικά, ἰταλικά καὶ γερμανικά ποιήματα φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς μεγαλοφυΐας ποιητῶν. Ὁ νέος αὐτὸς τόμος ἔχει τὴν περίφημον «*Καμπάναν*» τοῦ Σίλλερ μεταγλωττισθεῖσαν μὲ παραστατικότητα καὶ ἀκρίβειαν ἀποδίδουσαν τοῦ ἀριστουργήματος τὴν ἰσχυρὰν ἰδέαν». («*Ἔθνος*», 27 Δεκεμβρίου 1936). Ὅμοίως ἐπήνεσεν ὁ Πῶπ τοῦ τρίτου τόμου τὰς μεταφράσεις. («*Ἔθνος*», 6 Ἰανουαρίου 1938).

Καὶ ὁ Σ. Σκίπης καὶ ὁ Κ. Καιροφύλας καὶ ἡ κυρία Σοφία Σπανούδη καὶ ἄλλοι πολλοὶ πλείστων ἐπαίνων ἠξίωσαν τοὺς «Ρυθμοὺς Ἀθανάτων».

Ὁ Σ. Σκίπης ἔγραψε («Βραδυνή», 11 Ἰανουαρίου 1936) περὶ τοῦ πρώτου τόμου. «Οἱ «Ρυθμοὶ Ἀθανάτων» ἔχουν μεταφραστικὰς ἰδιότητες ἀξιόλογες. Μερικῶν ποιημάτων μάλιστα ἢ μετάγγισι εἶναι τέτοια, ὥστε νὰ μοιάζουν πῶς ξεπήδησαν ὁλόϊσα στὴ δική μας τὴ γλῶσσα». Καὶ πάλιν περὶ τοῦ τρίτου τόμου («Βραδυνή», 14 Ἰανουαρίου 1938): «Ὁ τίτλος τῶν τόμων αὐτῶν, Ρυθμοὶ Ἀθανάτων, εἶναι ἤδη ἓνα θαυμάσιον ποίημα. — Μπορῶ νὰ βεβαιώσω ὅτι κανεὶς δὲ θὰ μπορούσε νὰ τ' ἀποδώσῃ πιστότερα καὶ νὰ τὰ κάνη νὰ ξαναζήσουν χωρὶς νὰ χύσουν τίποτε ἢ σχεδὸν τίποτε ἀπὸ τὴν πρώτη τους ὁμορφιά».

Ὁ δὲ Κ. Καιροφύλας: «Ὁ σίχρος τόσο ἀριστοτεχνικός, ὥστε τὰ τὸν ζηλεύουν πολλοὶ τῶν ποιητῶν μας, ἡ γλῶσσα ἀληθινὰ ζῶσα δημοτική, φυσική, ἁρμονική, θέλγουσα τὴν ἀκοήν, ὅπως καὶ ἡ καθαρεύουσα γλῶσσα τοῦ Βορέα, ἡ ὁποία εἶναι πλήρης ἁρμονίας καὶ κάλλους. Ὁ ἀναγινώσκων τοὺς δύο τόμους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν καὶ ἐμφάνισιν καλλιτεχνικὴν τελείαν, κατεχόμενος ὑπὸ τῆς γοητείας, τὴν ὁποίαν αἱ μεταφράσεις αὐταὶ γεννοῦν, διερωτᾶται, ἂν πρόκειται περὶ ἔργου σοφοῦ, γενομένου ἐν ᾧρᾳ σχολῆς, ἢ περὶ δημιουργίας ἀληθοῦς ποιητοῦ. Καὶ πιστεύω ὅτι ὁ τέως Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας καὶ μεταφραστὴς τῶν «Ρυθμῶν Ἀθανάτων» δύναται νὰ διεκδικήσῃ, ὅσον τοῦ φιλοσόφου τὸν τίτλον, τόσο καὶ τὸν τοῦ ποιητοῦ». («Messager d'Athènes», 21 Ἰανουαρίου 1937).

Ἡ δὲ Κυρία Σοφία Σπανούδη: «Τὸ σημερινὸ μου θέμα ὀφείλω στὸν καθηγητὴν Θεόφιλον Βορέαν, πρὸς τιμὴν μ' ἐξαιρετικὰς ἐνδείξεις τῶρα ἀπὸ τὴ Γερμανία, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἑορτῶν τῆς Ἑκατονταετηρίδος τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, γιὰ τὴ σημαντικὴ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀπόδοσι στὴ γλῶσσά μας τῶν ξένων ἀριστουργημάτων, τοὺς δύο τόμους τοῦ «Ρυθμοὶ Ἀθανάτων». Στὸ ὠραῖο αὐτὸ βιβλίον αἱ μεταφράσεις τοῦ Σίλλερ κατέχουν μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις, ἢ δὲ μεταφράσεις τῆς περίφημης «Ῥοδῆς στὴ χαρὰ», μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Μπετόβεν δημιούργησε τὸ ἀθάνατο ἐπιστέγασμα τῆς Ἑνάτης Συμφωνίας, καμωμένη μ' ἐξαιρετικὴν εὐλάβειαν, εὐσυνειδησίαν καὶ τέχνην, ἐπάνω στὰ ἴδια μέτρα τοῦ πρωτοτύπου, ἐφαρμόζεται πιστὰ καὶ στὸ μουσικὸ κείμενον. Ἔτσι λύεται ἐπὶ τέλους καὶ τὸ πολὺπλοκο μέσον στὰ τόσα ἄλλα προβλήματα μιᾶς πιθανῆς ἐκτελέσεως τῆς Ἑνάτης Συμφωνίας στὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὴν ὁποίαν μιὰ κοινὴ ἐκ τοῦ προχείρου μετάφρασις τῆς Ῥοδῆς τοῦ Σίλλερ θὰ ἀποτελοῦσε ἀσυγχώρητη ἱεροσυλία. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ σοφὸς Ἕλληνας καθηγητὴς μὲ τὴν ποιητικὴν

φλέβα είναι ἄξιος τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν μουσικῶν μας καὶ τοῦ ἑλλη-
νικοῦ κόσμου» («Ἐλεύθερον Βῆμα», 28 Ἀπριλίου 1937).

Ὅμοίως ἐπήνεσαν τοὺς «Ρυθμοὺς Ἀθανάτων» οἱ ξένοι. Ὁ Biagi, καθηγητῆς τῆς Ἰταλικῆς λογοτεχνίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πίζης καὶ τῷ τῶν Ἀθηνῶν, ἔγραψε «Τὴν ἐξαιρετικὴν τέχνην σας ἠδυνήθην νὰ κατανοήσω πρὸ πάντων ἐκ τῶν μεταφράσεων τοῦ Ὀρατίου καὶ τοῦ Πετράρχου, ὅπου δὲν ἐγνώριζον τί νὰ θαυμάσω περισσότερο, τὴν πίσιν τῆς ἀποδόσεως ἢ τὸ κάλλος καὶ τὴν ἁρμονίαν τῶν στίχων (La fedeltà della interpretazione o la bellezza o l'armonia dei suoi versi)».

Ὁ δὲ Lavagnini, καθηγητῆς τῆς νέας ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Παλέρμου, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς Τεσσαρακονταετηρίδος τοῦ Βορέα ἔγραψε «Λυποῦμαι ὅτι δὲν ἠδυνήθην ἀμεσιώτερον νὰ μετέσχω εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ θαυμαστοῦ, ὅν δικαίως ἐπισπῆται ὁ ἐπιφανὴς σοφὸς ἐν τῇ ἐπισήμῳ ταύτῃ ἐορτῇ. Θὰ ἐπιθύμουν πρὸ παντὸς νὰ δηλώσω πόσον ἐκτιμῶ ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ ἔργου τούτου, ἐν ᾧ ὁ φιλόσοφος ἠθέλησε τρόπον τινὰ νὰ ἀναπαιθῇ ἀπὸ τῶν μύχθων του καὶ ἔβαλε πάλιν τὴν ἀθάνατον ποιήσιν πάσης χάρας καὶ πίσεως ἐποχῆς. Οἱ τόμοι, ἐν οἷς περιλαμβάνονται οἱ «Ρυθμοὶ Ἀθανάτων» εἶναι σημεῖον ἀληθοῦς ἐκδηλώσεως εὐγενῶν αἰσθημάτων τῆς ψυχῆς, τὴν ὅποιαν δὲν πνίγει ἡ ἄγονος διαλεκτικὴ καὶ ἡ ἀόστηρὰ ἐπιστήμη, δεῖγμα τῆς συζυγίας ἐκείνης τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ποιήσεως, ἣν μόνη ἢ ἀρχαία Ἑλλάς ἐγνώριζε νὰ πραγματοποιῆ. Διότι ὁ φιλόσοφος καὶ ποιητῆς ἠδυνήθη μετὰ ζωντανοῦ συναισθήματος νὰ ἀποδώσῃ τὰς μακρυνὰς ταύτας φωνὰς τῆς παγκοσμίου ποιήσεως καὶ νὰ ψάλλῃ αὐτὰς πάλιν εἰς μελωδικοὺς ρυθμοὺς ἤσματος, μεινδύων αὐτὰς εἰς τὴν γλυκυτάτην καὶ μουσικὴν νεοελληνικὴν ποιήσιν.

Ἐἶθε αἱ Μοῦσαι ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀκόμη νὰ εὐφραίνωσι τὰς ὄρας τῆς σχολῆς τοῦ φιλοσόφου. Ἰσχύει περὶ τοῦ Θεοφίλου Βορέα ἡ εὐχή· ἦν ὁ γηραιὸς Εὐριπίδης ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ ἐν τῷ περιθρυλήτῳ χορῷ τοῦ Ἡρακλέους·

Ὅν παύσομαι τὰς Χάριτας
Μούσαις συγκαταμειγνύς,
ἀδίستان συζυγίαν.
Μὴ ζώην μετ' ἀμουσίας,
αἰεὶ δ' ἐν στεφάνοισιν εἶην (1).

(1) Τεσσαρακονταετηρίς, 2, σελ. 326.

Ἄλλὰ καὶ ἐνταῦθα τὸ στεφάνωμα ἐπέθηκε τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λιψίας, ὅπερ τὰς μεταφράσεις τοῦ Βορέα ἐχαρακτήρισεν ὡς ἀριστοτεχνικάς (meisterliche Übersetzungen), ἔλαβε δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν τοῦ σοφοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτε ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Ἑκατονταετηρίδος τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἀπένευμεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ Ἐπιτίμου Συγκλητικοῦ (').

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγοις ὁ Θεόφιλος Βορέας, οὗτινος τὴν τεσσαρακοστὴν ἐπέτειον τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τῆς λογοτεχνικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς δράσεως πανηγυρίζουσι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ διεθνὴς Ἐπιστήμη.

(') Πρβλ. Θεοφίλου Βορέα, Ἀνάλεκτα, 1, 1987, σελ. 831.